Työelämä
Katja Miettinen

Eduskunnan työelämä- ja
tasa-arvovaliokunnalle

7.2.2024

Asia: UJ 49/2023 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi työolojen parantamisesta alustatyössä (alustatyödirektiivi)

Elinkeinoelämän keskusliitto EK kiittää mahdollisuudesta lausua ja tulla kuulluksi tässä asiassa ja lausuu asiassa seuraavaa:

Tässä lausunnossa on keskitytty niihin seikkoihin, joiden osalta Suomen kantaa on nyt esitetty muutettavaksi. Muilta osin viittaan EK:n aiemmin tässä asiassa esittämiin näkemyksiin.

Yksi keskeinen syy komission alustatyödirektiiviehdotukselle on alustojen kautta palvelujaan tarjoavien henkilöiden oikeudellisen aseman selkeyttäminen; ovatko he työntekijöitä vai itsenäisiä ammatinharjoittajia. Tämän ratkaisemiseksi komissio ehdottaa työsuhdeolettamaa, jota arvioitaisiin viiden kriteerin perusteella, joista kahden täyttyessä sopimussuhde oletettaisiin työsuhteeksi. EU-neuvoston yleisnäkemyksessä kriteerit vastaavat pääosin sisällöllisesti komission alkuperäistä ehdotusta, mutta siinä kriteerit on jaettu seitsemään kriteerin, joista kolmen täyttyessä sopimussuhde oletettaisiin työsuhteeksi.

EU-neuvoston puheenjohtajavaltio Belgian uusimmassa kompromissiehdotuksessa ehdotetaan olennaisia muutoksia työsuhdeolettamaa koskeviin säännöksiin. Ehdotuksesta on poistettu säännökset työsuhdeolettaman indikaattoreista / kriteereistä ja olettaman soveltumiseksi tarvittavien indikaattoreiden määrästä. Olettaman laukaisemisen edellytyksistä ei siten olisi lainkaan harmonisoitua sääntelyä, vaan olettama sekä kriteerit jätettäisiin kokonaan jäsenvaltioiden säädettäväksi. Jäsenvaltioiden olisi kansallisesti määriteltävä, mitkä johtoa ja valvontaa osoittavat tosiseikat laukaisevat työsuhdeolettaman soveltumisen.

Kansallisesta lainsäädännöstämme löytyy jo selkeä työsuhteen tunnusmerkistö, joka soveltuu myös alustojen kautta palvelujaan tarjoavien henkilöiden oikeudellisen aseman määrittelemiseen sekä toimivat prosessit määrittelemisen oikeellisuuden varmistamiseksi.

EK katsoo, että yksikään komission, EU-parlamentin tai EU-neuvoston esittämä malli oikeudellisen olettaman kriteeristöstä ei sovi yhteen kansallisen lainsäädäntömme kanssa, vaan johtaa siihen, että alustatyöntekoa koskevaa sopimussuhdetta pidettäisiin direktiivin oikeudellisen olettaman mukaisten kriteereiden nojalla työsuhteena, vaikka kyseessä olisi kansallisen sääntelyn mukaan todellisuudessa yrittäjänä tehtävästä työstä.

Työntekijäolettaman kriteerit ovat niin komission, EU-parlamentin kuin EU-neuvoston esittämissä malleissa asetettu liian alhaiselle tasolle ja ne ovat selkeästi ristiriidassa työsopimuslain mukaisen työsuhdeolettaman kanssa ja omiaan johtamaan siihen, että olettama täyttyisi valtaosan Suomessa alustojen kautta palvelujaan tarjoavien henkilöiden osalta. Tämä taas johtaisi lukuisiin turhiin ja kalliisiin oikeudellisiin prosesseihin useissa tilanteissa, joissa on kyse itsenäisestä ammatinharjoittajasta ja joissa ei työsopimuslain mukainen työsuhteen tunnusmerkistö täyty. Lisäksi ehdotetut kriteerit asettavat alustayritysten ja itsenäisten yrittäjien välisiin sopimussuhteisiin rajoituksia, kuten hinnan määrittäminen ja laadun varmistaminen, joita ei esiinny millään muulla talouden osa-alueella.

EK katsoo, että alustayritysten ja alustojen kautta palvelujaan tarjoavien henkilöiden välisen sopimussuhteen muoto (työsuhde / toimeksiantosuhde) tulisi ensisijaisesti määräytyä pelkästään kansallisen lainsäädännön mukaisesti. EU-tason sääntelyssä voidaan asettaa enintään jäsenvaltioille velvollisuus huolehtia siitä, että sillä on käytössä toimivat mekanismit alustojenkautta palvelujaan tarjoavien henkilöiden oikeudellisen aseman arvioimiseksi ja vahvistamiseksi.

Lähtökohdaltaan toiseksi paras vaihtoehto on EU-neuvoston puheenjohtajamaan uusin kompromissiesitys, jossa jäsenvaltiot velvoitetaan säätämään oikeudellisesta olettamasta, mutta sisällölliset seikat jätetään kokonaan jäsenvaltioiden harkittavaksi. ***Nyt trilogineuvotteluissa käsillä olevista vaihtoehdoista Suomen tulisi ensisijaisesti kannattaa sitä, että oikeudellisesta olettamasta ei säädetä harmonisoitua sääntelyä.***

Mikäli trilogineuvotteluissa vastoin edellä kerrottua näkemystämme haetaan ratkaisua, johon sisältyy kriteerit, EK pitää ehdottoman tärkeänä, että neuvoston yleisnäkemyksestä ei tällöin poiketa. Yleisnäkemyksen mukainen oikeudellisen olettaman malli on vähiten huono suhteessa kansalliseen työsuhteen tunnusmerkistöömme, verrattuna komission ja EU-parlamentin esittämiin malleihin.

Lisäksi on hyvä huomioida, että trilogineuvotteluissa on jo tehty EU-parlamentin suuntaan useita myönnytyksiä ja kompromisseja mm. direktiivin algoritmijohtamista koskeviin artikloihin. ***Suomen ei tule hyväksyä sitä, että neuvotteluissa tehdään neuvoston yleisnäkemyksen mukaisen oikeudellisen olettaman osalta kompromisseja***.

Lähtökohta siitä, että oikeudellista olettamaa ei sovelleta rikosoikeudellisiin eikä verotukseen tai sosiaaliturvaan liittyviin menettelyihin, on erittäin tärkeä säilyttää. Päätöksenteko tulee tämän osalta jättää jäsenvaltioille ja kansallisen sääntelyn varaan.

Myös oikeudellisen olettaman soveltamisen perusteella tehdyn päätöksen riitauttamisen mahdollisesta lykkäävästä vaikutuksesta (lykkääkö muutoksenhaku olettaman soveltamista) päättäminen kuuluu kansalliseen harkintavaltaan. Direktiivissä ei tule ottaa kantaa olettaman kumoamismenettelyn prosessioikeudellisiin kysymyksiin. Prosessioikeudelliset kysymykset tulee jättää kansallisen sääntelyn varaan.

Työelämä
Katja Miettinen 7.2.2024

Myös kansallisen viranomaisen mahdollisuus olla soveltamatta olettamaa, mikäli on selvää, ettei kansallinen työsuhteen tunnusmerkistö täyty tulee olla ilmaistuna direktiivissä selkeästi.

Henkilötietojen käsittelykiellon laajentamista koskevien ehdotusten osalta EK katsoo, että direktiivin suhde EU:n yleiseen tietosuoja-asetukseen on oltava selkeä ja sisällöt yhdenmukaisia.

Tietojen antamista automaattisista järjestelmistä koskevien artiklojen osalta on EK:n näkemyksen mukaan pitäydyttävä mahdollisimman pitkälle neuvoston yleisnäkemyksessä, jossa tietojenantovelvoitteet ovat suppeammat ja rajattu koskemaan merkittävästi vaikuttavia päätöksiä.

Kunnioittavasti

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Katja Miettinen
Asiantuntija